

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

14. září 2010 *

Ve věci C-550/07 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora, podaný dne 30. listopadu 2007,

Akzo Nobel Chemicals Ltd, se sídlem v Hersham (Spojené království),

Akcros Chemicals Ltd, se sídlem v Hersham,

zastoupené M. Mollicou, avocate, poté M. van der Woudem, avocat, a C. Swaakem, advocaat,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelky),

* Jednací jazyk: angličtina.

podporované

Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska, zastoupeným V. Jackson a E. Jenkinson, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s M. Hoskinsem, barrister,

Irskem, zastoupeným D. O'Haganem, jako zmocněncem, ve spolupráci s M. Collinsem, SC, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

Nizozemským královstvím, zastoupeným C. Wissels, Y. de Vriesem a M. de Gravem, jako zmocněnci,

vedlejšími účastníky v řízení o kasačním opravném prostředku,

příčemž dalšími účastníky řízení jsou:

Evropská komise, zastoupená F. Castillo de la Torrem a X. Lewisem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

Conseil des barreaux européens, se sídlem v Bruselu (Belgie), zastoupená J. Flynnem, QC,

Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, se sídlem v Haagu (Nizozemsko), zastoupená O. Brouwerem a C. Schillemansem, advocaten,

European Company Lawyers Association, se sídlem v Bruselu, zastoupená M. Dolmansem a K. Nordlanderem, avocats, a J. Templem Langem, solicitor,

American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, se sídlem v Paříži (Francie), zastoupená G. Berrischem, Rechtsanwalt, zmocněným D. Hullem, solicitor,

International Bar Association, se sídlem v Londýně (Spojené království), zastoupená J. Buhartem a I. Michou, avocats,

vedlejší účastníci řízení v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát)

ve složení V. Skouris, předseda, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta (zpravodajka) a E. Levits, předsedové senátů, A. Rosas, U. Löhmus, M. Safjan a D. Šváby, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 9. února 2010,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 29. dubna 2010,

vydává tento

Rozsudek

- ¹ Svým kasačním opravným prostředkem se Akzo Nobel Chemicals Ltd (dále jen „Akzo“) a Akcros Chemicals Ltd (dále jen „Akcros“) domáhají zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 17. září 2007, Akzo Nobel Chemicals a Akcros Chemicals v. Komise (T-125/03 a T-253/03, dále jen „napadený rozsudek“),

v rozsahu, v němž Soud (nyní Tribunál) zamítl žalobu na ochranu důvěrnosti korespondence s interním právním poradcem společnosti Akzo.

I – Právo Unie

- 2 Článek 14 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204), stanoví:

„1. Při výkonu povinností uložených Komisi článkem [105 SFEU] a předpisy přijatými podle článku [103 SFEU] může Komise provést veškerá potřebná šetření podniků nebo sdružení podniků.

Za tím účelem jsou úředníci zmocnění Komisí oprávněni:

- a) přezkoumat účetní knihy a jiné obchodní záznamy;
- b) pořizovat kopie nebo výňatky z účetních knih a obchodních záznamů;

- c) vyžadovat ústní vysvětlení na místě;
- d) vstupovat do všech prostor, na pozemky a do dopravních prostředků patřících dotyčným podnikům.

2. Úředníci Komise zmocnění provést šetření vykonávají své pravomoci po předložení písemného oprávnění [...]

3. Podniky a sdružení podniků jsou povinny šetření nařízené rozhodnutím Komise strpět. Rozhodnutí přesně stanoví předmět a účel šetření, určí den jeho zahájení a uvede sankce [...] a právo nechat rozhodnutí přezkoumat Soudním dvorem.

[...]“

II – Skutkový základ sporu

- 3 Soud shrnul rozhodné skutečnosti v napadeném rozsudku takto:

„1 Dne 10. února 2003 přijala Komise rozhodnutí K (2003) 559/4, jímž bylo změněno její rozhodnutí K (2003) 85/4 ze dne 30. ledna 2003, jímž zejména nařídila společnostem Akzo [...] a Akcros [...], jakož i jejich dceřiným společnostem strpět šetření na základě čl. 14 odst. 3 nařízení [...] č. 17 [...], za účelem vyhledání důkazů

případných protisoutěžních jednání (dále jen společně „rozhodnutí nařizující šetření“).

- 2 Ve dnech 12. a 13. února 2003 provedli úředníci Komise, jimž byli nápomocni zástupci Office of Fair Trading (OFT, britského úřadu pro hospodářskou soutěž), šetření na základě rozhodnutí nařizujícího šetření v prostorách žalobkyň v Eccles, Manchester (Spojené království). Během tohoto šetření pořídili úředníci Komise kopie značného počtu dokumentů.
- 3 Během těchto šetření sdělili zástupci žalobkyň úředníkům Komise, že některé dokumenty mohou spadat pod závazek ochrany důvěrnosti informací sdělených mezi advokáty a klienty (legal professional privilege neboli „LPP“).
- 4 Úředníci Komise poté sdělili zástupcům žalobkyň, že bylo nutné, aby zběžně nahlédli do dotčených dokumentů, aby bylo možné učinit si vlastní názor na to, zda tyto dokumenty musejí být případně chráněny. Po dlouhé diskusi a poté, co úředníci Komise a OFT připomněli zástupcům žalobkyň následky maření výkonu šetření, bylo rozhodnuto, že osoba odpovědná za šetření bude zběžně nahlížet do dotčených dokumentů a činit tak za přítomnosti zástupce žalobkyň po jejím boku.

- 5 Během přezkumu dotčených dokumentů došlo ke sporu ohledně pěti dokumentů, které byly nakonec ze strany Komise předmětem dvojího typu zacházení.

[...]

- 8 Třetí dokument, který byl předmětem sporu, je tvořen souborem ručně psaných poznámek generálního ředitele Akcros [...], o kterých žalobkyně tvrdí, že byly sepsány při příležitosti diskusí se zaměstnanci a použity za účelem vypracování strojově psaného memoranda řady A. Konečně posledními dvěma dotčenými dokumenty jsou dvě elektronické zprávy mezi generálním ředitelem Akcros [...] a S., koordinátorem Akzo [...] pro otázky práva hospodářské soutěže. Posledně jmenovaný je advokátem zapsaným do seznamu advokátů nizozemské advokátní komory, který byl v rozhodné době členem právní služby Akzo [...], a v důsledku toho i stálým zaměstnancem tohoto podniku.
- 9 Po zhlédnutí tří posledně uvedených dokumentů a obdržení vysvětlení žalobkyně se osoba odpovědná za šetření domnívala, že tyto dokumenty zcela jistě nejsou chráněny z důvodu důvěrnosti informací sdělených mezi advokáty a klienty. V důsledku toho pořídila jejich kopie a zařadila je ke zbytku spisu, aniž je oddělila do zalepené obálky. Žalobkyně označily tyto tři dokumenty za dokumenty patřící do „řady B“.
- 10 Dne 17. února 2003 zaslaly žalobkyně Komisi dopis, ve kterém vyložily důvody, na jejichž základě mají být dokumenty [...] řady B chráněny z důvodu důvěrnosti informací sdělených mezi advokáty a klienty.

- 11 Dopisem ze dne 1. dubna 2003 sdělila Komise žalobkyním, že argumenty uvedené v jejich dopise ze dne 17. února 2003 jí neumožnily dojít k závěru, že uvedené dokumenty skutečně spadají pod závazek důvěrnosti. Sdělila nicméně, že žalobkyně mají možnost předložit do dvou týdnů připomínky k těmto předběžným závěrům, přičemž po uplynutí této lhůty přijme konečné rozhodnutí.

[...]

- 14 Dne 8. května 2003 přijala Komise rozhodnutí K (2003) 1533 [v konečném znění], kterým se zamítá žádost o ochranu sporných dokumentů z důvodu důvěrnosti informací sdělených mezi advokáty a klienty, na základě čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17 (dále jen „zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003“). V článku 1 tohoto rozhodnutí Komise zamítla žádost žalobkyň, aby jim byly vráceny dokumenty [...] řady B a aby Komise potvrdila zničení všech kopií těchto dokumentů, které má v držení. [...]

[...]

- 18 Dne 8. září 2003 [...] na žádost předsedy Soudu předala Komise předsedovi – jakožto důvěrn[ou] – kopii dokumentů řady B [...].“

III – Řízení před Soudem a napadený rozsudek

- 4 Předmětem žaloby podané navrhovatelkami k Soudu dne 11. dubna 2003 ve věci T-125/03 byl jednak návrh na zrušení rozhodnutí Komise K (2003) 559/4 ze dne 10. února 2003, a v případě potřeby rozhodnutí Komise K (2003) 85/4 ze dne 30. ledna 2003, kterými se společností Akzo a Akcros, jakož i jejich dceřiným společností nařizuje strpět šetření na základě čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17 (věc COMP/E-1/38.589), a jednak návrh, aby Komisi bylo nařízeno vrátit některé dokumenty zabavené v rámci dotčeného šetření a zakázáno používat jejich obsah; předmětem žaloby podané navrhovatelkami k Soudu dne 4. července 2003 ve věci T-253/03 byl návrh na zrušení zamítavého rozhodnutí ze dne 8. května 2003.
- 5 Soud napadeným rozsudkem odmítl žalobu na neplatnost rozhodnutí, jímž se nařizuje šetření (věc T-125/03) jako nepřípustnou a zamítl žalobu na neplatnost zamítavého rozhodnutí ze dne 8. května 2003 (věc T-253/03) jako neopodstatněnou.

IV – Návrhová žádání účastníků řízení

- 6 Akzo a Akcros navrhují, aby Soudní dvůr
 - zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud zamítl návrh na ochranu důvěrnosti komunikace s interním právním poradcem společnosti Akzo;

- zrušil zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003 v rozsahu, v němž jím bylo zamítnuto vrácení elektronické korespondence s interním právním poradcem společnosti Akzo (korespondence patřící k dokumentům řady B), a
 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení o kasačním opravném prostředku a o žalobě před Soudem v rozsahu, v němž se týkají důvodu vzneseného v projednávaném kasačním opravném prostředku.
- 7 Conseil des barreaux européens, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, navrhuje, aby Soudní dvůr
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud odmítá stanovit, že se na komunikaci mezi společnostmi Akzo a panem S. vztahuje zásada důvěrnosti, a zrušil zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003 v tomto rozsahu, nebo podpůrně pro případ, že by měl Soudní dvůr za to, že stav řízení nedovoluje o žalobě rozhodnout, vrátil věc Tribunálu, a
 - rozhodl, že Komise nahradí její náklady řízení vynaložené v řízení o kasačním opravném prostředku a v řízení před Soudem v rozsahu, v němž se týkaly otázek vznesených v kasačním opravném prostředku.
- 8 Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, navrhuje, aby Soudní dvůr
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud zamítl žalobní důvod vznesený společností Akzo vycházející z toho, že oběma zprávám elektronické pošty mezi generálním ředitelem společnosti Akcros a advokátem zaměstnaným společností Akzo nebyla přiznána ochrana na základě zásady ochrany důvěrnosti komunikace

mezi advokátem a klientem, zakotvené v právu Společenství, z důvodu zaměstnaneckého vztahu mezi tímto advokátem a společností Akzo, a

- rozhodl, že Komise nahradí její náklady řízení vynaložené v řízení před Soudem a o projednávaném kasačním opravném prostředku.
- 9 European Company Lawyers Association, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, navrhuje, aby Soudní dvůr
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud dospěl k závěru, že komunikace mezi společností Akcros a členem právního oddělení společnosti Akzo nepožívá ochrany z důvodu důvěrnosti komunikace, a
 - uložil Komisi, aby jí nahradila náklady řízení, které vynaložila.
- 10 American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, navrhuje, aby Soudní dvůr
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud zamítl návrh na ochranu důvěrnosti elektronické korespondence s interním právním poradcem společnosti Akzo (část dokumentů řady B);

- zrušil zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003 v rozsahu, v němž jím bylo zamítnuto vrácení kopie této elektronické korespondence navrhovatelkám, nebo podpůrně vrátil věc Tribunálu, a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení o kasačním opravném prostředku a o žalobě před Soudem v rozsahu, v němž se týkají důvodu vzneseného v projednávaném kasačním opravném prostředku.

¹¹ International Bar Association, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, navrhuje, aby Soudní dvůr

- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž upírá ochranu důvěrnosti zprávám elektronické pošty řady B mezi společnostmi Akzo a panem S., a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení vynaložených International Bar Association v řízení o kasačním opravném prostředku a v rámci řízení před Soudem v rozsahu, v němž se tyto náklady týkají otázek zkoumaných v rámci kasačního opravného prostředku.

¹² Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irsko a Nizozemské království, vedlejší účastníci v řízení o kasačním opravném prostředku, se připojují k návrhovým žádáním společností Akzo a Akcros.

13 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr

- zamítl kasační opravný prostředek a
- uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

V – Ke kasačnímu opravnému prostředku*A – K předmětu kasačního opravného prostředku*

- 14 Kasační opravný prostředek se týká výlučně části dokumentů řady B, a sice dvou zpráv elektronické pošty mezi generálním ředitelem společnosti Akcros a panem S. Pan S. byl v okamžiku, kdy v prostorách navrhovatelek ve Spojeném království probíhalo šetření, zaměstnán v právním oddělení společnosti Akzo, založené podle britského práva, a zapsán v nizozemské advokátní komoře. Komise založila kopie těchto zpráv elektronické pošty do spisu.
- 15 Komise uvedla, aniž jí navrhovatelky v tomto bodě oponovaly, že se ve svém rozhodnutí ze dne 11. listopadu 2009, kterým byly uloženy pokuty v rámci řízení, které vedlo k šetření uskutečněnému v roce 2003 v prostorách společností Akzo a Akcros [věc COMP/38.589 – Tepelné stabilizátory; SEK(2009) 1559 a SEK(2009) 1560], neopírala o obě sporné zprávy elektronické pošty. Stejně tak nebylo oponováno tvrzení Komise,

že pokud jde o tyto zprávy elektronické pošty, nedošlo k žádné výměně informací s vnitrostátními orgány na ochranu hospodářské soutěže.

B – K právnímu zájmu navrhovatelek na podání kasačního opravného prostředku

1. Argumentace účastníků řízení

- ¹⁶ Komise nejprve vznáší otázku, zda Akzo a Akcros mají právní zájem na podání kasačního opravného prostředku. Ani jedna z obou zpráv elektronické pošty totiž podle jejího názoru nesplňuje první podmínku důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty, uvedenou v bodech 21 a 23 rozsudku ze dne 18. května 1982, *AM & S Europe v. Komise* (155/79, Recueil, s. 1575), podle níž musí být právní poradenství vyžádáno a poskytnuto v rámci výkonu práva na obhajobu. První zpráva je pouhou žádostí o připomínky k návrhu dopisu, jenž měl být zaslán třetí osobě. Druhá zpráva obsahuje pouze formulační změny.
- ¹⁷ V každém případě tak tyto dvě zprávy nemohou být podle názoru Komise chráněny jakožto korespondence mezi advokátem a klientem v právní záležitosti.
- ¹⁸ Dále Komise tvrdí, že navrhovatelky neuvádějí, že sporné dokumenty splňují první podmínku důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty, uvedenou v bodech 21 a 23 výše uvedeného rozsudku *AM & S Europe v. Komise*.

- 19 Závěrem Komise dodává, že právní zájem společností Akzo a Akcros na podání kasačního opravného prostředku zanikl nejpozději k datu přijetí jejího rozhodnutí ze dne 11. listopadu 2009, kterým jim byly uloženy pokuty.
- 20 Akzo a Akcros odpovídají, že obsah obou zpráv elektronické pošty nebyl Soudem nikdy analyzován. Soud potvrdil zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003, když rozhodl, že na dotčené dokumenty se nemůže vztahovat zásada důvěrnosti, neboť nepředstavují komunikaci s externím advokátem. Uvedené rozhodnutí ostatně vyloučilo ochranu důvěrnosti nikoli z důvodu obsahu dotčených dokumentů, nýbrž výlučně na základě statusu dotyčného advokáta.
- 21 Akzo a Akcros z toho vyvozují, že otázka, zda obě zprávy elektronické pošty splňují první podmínku požadovanou pro to, aby mohly být chráněny zásadou důvěrnosti, je skutkovou otázkou, která dosud nebyla zodpovězena. Tuto otázku nelze v tomto řízení vyřešit, neboť to je omezeno na právní otázky.

2. Závěry Soudního dvora

- 22 Aby bylo možné odpovědět na námitku vznesenou Komisí, je třeba připomenout, že právní zájem na podání žaloby je podmínkou přípustnosti, která musí přetrvávat až do okamžiku, než soud rozhodne ve věci samé (viz rozsudek ze dne 17. dubna 2008, Flaherty a další v. Komise, C-373/06 P, C-379/06 P a C-382/06 P, Sb. rozh. s. I-2649, bod 25 a citovaná judikatura).

- 23 Soudní dvůr rovněž upřesnil, že takový zájem existuje tak dlouho, dokud může žaloba svým výsledkem přinést prospěch účastníku řízení, který jej podal (viz rozsudky ze dne 3. dubna 2003, *Parlament v. Samper*, C-277/01 P, Recueil, s. I-3019, bod 28, a ze dne 7. června 2007, *Wunenburger v. Komise*, C-362/05 P, Sb. rozh. s. I-4333, bod 42, jakož i usnesení ze dne 8. dubna 2008, *Saint-Gobain Glass Deutschland v. Komise*, C-503/07 P, Sb. rozh. s. I-2217, bod 48 a citovaná judikatura).
- 24 Pokud jde o projednávaný kasační opravný prostředek, tvrzení Komise, že obě zprávy elektronické pošty mezi generálním ředitelem společnosti Akcros a panem S. zjevně nemohou požívat důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty, nemůže mít vliv na právní zájem navrhovatelek na podání kasačního opravného prostředku. Taková argumentace, jejímž cílem je prokázat, že Soud právem rozhodl, že obě dotčené zprávy elektronické pošty nepožívají ochrany důvěrnosti mezi advokáty a klienty, se nedotýká otázky přípustnosti, nýbrž opodstatněnosti kasačního opravného prostředku.
- 25 Pokud jde o úvahu Komise, že v důsledku přijetí výše uvedeného rozhodnutí ze dne 11. listopadu 2009 zanikl právní zájem navrhovatelek na pokračování tohoto řízení, je třeba připomenout, že zamítavým rozhodnutím ze dne 8. května 2003, které bylo předmětem napadeného rozsudku, Komise nevyhověla žádosti navrhovatelek, aby jim mimo jiné byly vráceny obě zprávy elektronické pošty mezi generálním ředitelem společnosti Akcros a panem S. a aby Komise potvrdila zničení všech kopií těchto dokumentů nacházejících se v jejím držení. K případnému porušení důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty během šetření dochází nikoli tehdy, když se Komise v meritorním rozhodnutí opírá o chráněný dokument, ale od okamžiku, kdy byl takový dokument zabaven úředníkem Komise. Za těchto podmínek trvá právní zájem navrhovatelek na podání kasačního opravného prostředku nejméně po dobu, po kterou má Komise v držení dokumenty, na něž se vztahuje zamítavé rozhodnutí ze dne 8. května 2003, nebo jejich kopie.

- ²⁶ Za těchto podmínek mají Akzo a Akcros právní zájem na podání kasačního opravného prostředku v rámci projednávané věci.

C – K věci samé

- ²⁷ Akzo a Akcros uplatňují na podporu svého kasačního opravného prostředku tři důvody, z nichž první je důvodem hlavním a druhý a třetí důvod jsou důvody podpůrnými.
- ²⁸ Všechny důvody kasačního opravného prostředku jsou namířeny proti bodům 165 až 180 napadeného rozsudku. Navrhovatelky v podstatě tvrdí, že Soud neprávem odmítl přiznat oběma zprávám elektronické pošty mezi nimi a panem S. ochranu z titulu důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty.
- ²⁹ Přestože European Company Lawyers Association, vedlejší účastnice řízení v prvním stupni, a Irsko, vedlejší účastník řízení před Soudním dvorem, uvedly, že Soud napadeným rozsudkem porušil právo vlastnit majetek a svobodu povolání, je třeba konstatovat, že Akzo ani Akcros nevznesly uvedené důvody v prvním stupni. Za těchto podmínek je nutno je odmítnout jako nepřípustné.

1. K prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku

³⁰ Akzo a Akcros opírají první důvod kasačního opravného prostředku o dva argumenty. Zaprvé se domnívají, že Soud nesprávně vyložil druhou podmínku pro uplatnění zásady důvěrnosti týkající se profesního statusu advokáta, s nímž byla vedena korespondence, rozvinutou ve výše uvedeném rozsudku AM & S Europe v. Komise, a zadruhé mají za to, že Soud tímto výkladem porušil zásadu rovného zacházení.

³¹ Komise tvrdí, že tento důvod kasačního opravného prostředku je neopodstatněný.

a) K prvnímu argumentu

i) Argumentace účastníků řízení

³² Akzo a Akcros tvrdí, že Soud v bodech 166 a 167 napadeného rozsudku neprávem provedl „doslovný a částečný“ výklad výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise, pokud jde o druhou podmínku pro uplatnění zásady důvěrnosti týkající se statusu advokáta. Soud měl podle navrhovatelek provést „teleologický“ výklad této podmínky a dospět k závěru, že sporná korespondence byla uvedenou zásadou chráněna.

- 33 Akzo a Akcros uvádějí, že z výkladu bodu 21 ve spojení s bodem 24 výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise plyne, že Soudní dvůr nepostavil existenci zaměstnaneckého poměru naroveň neexistenci nezávislosti advokáta.
- 34 Akzo a Akcros, jakož i někteří vedlejší účastníci, zdůrazňují, že kritérium nezávislosti advokáta nelze vykládat tak, aby byli vyloučeni interní advokáti. Podnikový právník, zapsaný jako advokát v advokátní komoře, je totiž již z důvodu svých profesních stavovských a disciplinárních povinností stejně nezávislý jako externí advokát. Krom toho záruky nezávislosti, jichž požívá „advocaat in dienstbetrekking“, tedy advokát v zaměstnaneckém poměru podle nizozemského práva, mají zvláštní význam.
- 35 Akzo a Akcros poznamenávají, že profesní stavovská a disciplinární pravidla použitelná v projednávaném případě umožňují slučitelnost zaměstnaneckého poměru s konceptem nezávislého advokáta. Podle navrhovatelek totiž smlouva mezi panem S. a společností, k níž jej váže zaměstnanecký poměr, stanoví, že tato společnost musí respektovat nezávislý výkon povolání advokáta a zdržet se jakéhokoli jednání, jež by mohlo mít na jeho výkon vliv. Uvedená smlouva panu S. rovněž umožnila plnit všechny profesní povinnosti, jež mu ukládají nizozemské předpisy upravující výkon advokacie.
- 36 Akzo a Akcros dodávají, že advokát v zaměstnaneckém poměru, o nějž se jedná v projednávané věci, podléhá etickému kodexu a dohledu stanovenému nizozemskými předpisy upravujícími výkon advokacie. Ustanovení těchto předpisů mimoto zakotvují řadu dodatečných záruk, jež mají nestranně vyřešit případné názorové neshody mezi podnikem a jeho interním advokátem.

- 37 Komise tvrdí, že Soud použil zásadu důvěrnosti správně. Z bodů 24 až 26 výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise totiž vyplývá, že základní vlastností nezbytnou pro to, aby komunikace mezi advokátem a klientem mohla být chráněna na základě uvedené zásady, je, že advokát není zaměstnancem klienta.
- 38 Komise je tudíž toho názoru, že kdyby Soudní dvůr chtěl, aby se zásada důvěrnosti použila i na korespondenci s advokáty, kteří jsou zaměstnáni osobou, jež si od nich vyžaduje právní názor, neomezil by rozsah působnosti druhé podmínky, jak je uvedena v bodě 21 výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise.
- 39 Komise zdůrazňuje, že Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku AM & S Europe v. Komise zařadil advokáty do jedné ze dvou následujících kategorií, a sice jednak kategorie advokátů v zaměstnaneckém poměru a jednak kategorie advokátů, kteří nejsou vázáni žádnou pracovní smlouvou. Pouze v případě dokumentů vypracovaných advokáty druhé kategorie se mělo za to, že jsou chráněny na základě zásady důvěrnosti.

ii) Závěry Soudního dvora

- 40 Je třeba připomenout, že Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku AM & S Europe v. Komise s přihlédnutím ke společným kritériím a obdobným podmínkám existujícím v dané době v právních řádech členských států v bodě 21 uvedeného rozsudku rozhodl, že důvěrnost komunikace mezi advokáty a klienty musí být chráněna na úrovni Evropského společenství. Soudní dvůr však upřesnil, že tato ochrana podléhá dvěma kumulativním podmínkám.

- 41 Soudní dvůr v tomto ohledu zdůraznil, že korespondence s advokátem musí mít spojitost s výkonem „práva na obhajobu klienta“ a musí se jednat o korespondenci s „nezávislými advokáty“, tedy s „advokáty, kteří nejsou v zaměstnaneckém poměru s klientem“.
- 42 Pokud jde o druhou uvedenou podmínku, Soudní dvůr v bodě 24 výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise poznamenal, že požadavek týkající se postavení a vlastností nezávislého advokáta, které musí mít poradce, od něhož pochází korespondence, jež může být chráněna, vyplývá z pojetí role advokáta, považovaného za pomocníka při výkonu spravedlnosti soudy a povolaného k tomu, aby poskytl zcela nezávisle a ve vyšším zájmu tohoto výkonu spravedlnosti právní pomoc, kterou klient potřebuje. Tato ochrana je vyvážena profesní disciplínou, jež je uložena a kontrolována v obecném zájmu. Soudní dvůr v uvedeném bodě téhož rozsudku rovněž uvedl, že takové pojetí odpovídá společným právním tradicím členských států a má své místo i v právním řádu Unie, jak vyplývá z ustanovení článku 19 statutu Soudního dvora.
- 43 Soudní dvůr své úvahy zopakoval v bodě 27 uvedeného rozsudku, podle nějž musí korespondenci, jež může být chráněna z důvodu důvěrnosti, vést „nezávislý advokát, tedy advokát, který není v zaměstnaneckém poměru s klientem“.
- 44 Z toho plyne, že požadavek nezávislosti předpokládá neexistenci jakéhokoli zaměstnaneckého poměru mezi advokátem a jeho klientem, takže ochrana na základě zásady důvěrnosti se nevztahuje na korespondenci s interními advokáty v rámci podniku nebo koncernu.
- 45 Jak také uvedla generální advokátka v bodech 60 a 61 svého stanoviska, je koncept nezávislosti advokáta vymezen nejen pozitivně, tedy odkazem na profesní disciplínu, ale i negativně, a sice neexistencí zaměstnaneckého vztahu. Interní advokát, byť je

zapsán v advokátní komoře a podléhá s tím spojeným profesním pravidlům, nepožívá ve vztahu ke svému zaměstnavateli stejného stupně nezávislosti jako advokát, který činnost pro svého klienta vykonává v externí advokátní kanceláři. Za těchto okolností může interní advokát čelit případným střetům mezi profesními povinnostmi a cíli sledovanými jeho klientem obtížněji než externí advokát.

⁴⁶ Pokud jde o profesní pravidla, jichž se dovolávají navrhovatelky k prokázání nezávislosti pana S., je třeba poznamenat, že je sice pravda, že organizační profesní předpisy v nizozemském právu, na něž poukazují Akzo a Akcros, mohou posílit postavení interního advokáta v rámci podniku, to však nemění nic na tom, že nejsou způsobilé zajistit nezávislost srovnatelnou s nezávislostí externího advokáta.

⁴⁷ Navzdory profesnímu režimu použitelnému v projednávaném případě na základě zvláštních ustanovení nizozemského práva totiž interní advokát nemůže být ani přes záruky, jimiž disponuje při výkonu svého povolání, postaven naroveň externímu advokátovi, neboť jeho postavení zaměstnance, v němž se nachází, mu svou povahou neumožňuje odchýlit se od obchodní strategie sledované jeho zaměstnavatelem, a ohrožuje tak jeho způsobilost jednat v profesní nezávislosti.

⁴⁸ Je třeba dodat, že interní advokát může v rámci své pracovní smlouvy plnit další úkoly, a sice jako v projednávaném případě úlohu koordinátora pro otázky práva hospodářské soutěže, jež mohou mít vliv na obchodní politiku podniku. Takové funkce přitom mohou ještě více posílit úzké vazby advokáta k jeho zaměstnavateli.

- 49 Z toho plyne, že interní advokát nepožívá vzhledem ke své hospodářské závislosti a úzkým vazbám ke svému zaměstnavateli profesní nezávislosti, jež by byla srovnatelná s nezávislostí externího advokáta.
- 50 Soud se tak nedopustil nesprávného právního posouzení, když použil druhou podmínku pro uplatnění zásady důvěrnosti rozvinutou ve výše uvedeném rozsudku AM & S Europe v. Komise.
- 51 První argument uplatněný společnostmi Akzo a Akcros v rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku nelze tudíž přijmout.

b) Ke druhému argumentu

i) Argumentace účastníků řízení

- 52 Akzo a Akcros tvrdí, že Soud v bodě 174 napadeného rozsudku neprávem zamítl žalobní důvod, že odepření ochrany komunikace s interním advokátem na základě zásady důvěrnosti je v rozporu se zásadou rovného zacházení. Nezávislost zaručená profesními stavovskými a disciplinárními pravidly použitelnými v projednávaném případě by totiž měla být základním kritériem pro určení dosahu uvedené zásady. Podle tohoto kritéria se situace interních advokátů zapsaných u advokátní komory nebo sdružení advokátů neodlišuje od situace externích advokátů.

- 53 Komise se domnívá, že Soud v uvedeném bodě napadeného rozsudku právem dospěl k závěru, že se interní a externí advokáti zjevně nacházejí v odlišných a nesrovnatelných situacích, zejména z důvodu personálního, funkčního, strukturálního a hierarchického začlenění interních advokátů ve společnostech, které je zaměstnávají.

ii) Závěry Soudního dvora

- 54 Je třeba připomenout, že zásada rovného zacházení představuje obecnou zásadu práva Unie, která je zakotvena články 20 a 21 Listiny základních práv Evropské unie.

- 55 Z ustálené judikatury vyplývá, že uvedená zásada vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno (viz rozsudky ze dne 10. ledna 2006, IATA a ELFAA, C-344/04, Sb. rozh. s. I-403, bod 95; ze dne 3. května 2007, Advocaten voor de Wereld, C-303/05, Sb. rozh. s. I-3633, bod 56, jakož i ze dne 16. prosince 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine a další, C-127/07, Sb. rozh. s. I-9895, bod 23).

- 56 Pokud jde o hlavní charakteristiky obou kategorií advokátů, a sice jejich profesní status, z bodů 45 až 49 tohoto rozsudku vyplývá, že advokát v zaměstnaneckém poměru, byť je případně zapsán v advokátní komoře a podléhá řadě profesních pravidel, nepožívá ve vztahu ke svému zaměstnavateli stejného stupně nezávislosti jako advokát, který činnost pro svého klienta vykonává v externí advokátní kanceláři.

- 57 Jak zdůraznila generální advokátka v bodě 83 svého stanoviska, tento rozdíl v nezávislosti má nadále svůj význam, i když vnitrostátní zákonodárce – v projednávaném případě nizozemský – usiloval o to, aby externí a interní advokáti byli postaveni naroveň. Takové postavení naroveň se totiž týká pouze formálního aktu připuštění podnikového právníka k výkonu povolání advokáta a k povinnostem, které pro něj z tohoto zápisu do advokátní komory vyplývají. Právní rámec naopak nemá žádný vliv na hospodářskou závislost a osobní ztotožnění advokáta nacházejícího se v zaměstnaneckém poměru k podniku.
- 58 Z těchto úvah vyplývá, že se interní advokát nachází v zásadně odlišném postavení než externí advokát, takže jejich situace nejsou srovnatelné ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 55 tohoto rozsudku.
- 59 Soud tedy právem dospěl k závěru, že nebylo možné konstatovat žádné porušení zásady rovného zacházení.
- 60 V důsledku toho nelze přijmout ani druhý argument uplatněný v rámci prvního důvodu kasačního opravného prostředku.
- 61 Uvedený důvod kasačního opravného prostředku proto musí být zamítnut v celém rozsahu.

2. Ke druhému důvodu kasačního opravného prostředku

- 62 V případě, že by měl Soudní dvůr za to, že Soud správně vyložil výše uvedený rozsudek AM & S Europe v. Komise a že uvedeným rozsudkem, vyhlášeným v roce 1982,

Soudní dvůr zamýšlel vyloučit komunikaci s advokáty v zaměstnaneckém poměru z ochrany na základě zásady důvěrnosti, rozvíjejí Akzo a Akcros podpůrně druhý důvod kasačního opravného prostředku, který se opírá o dva argumenty, z nichž se každý dělí na dvě části.

- ⁶³ Navrhovatelky, podporované několika vedlejšími účastníky, se v rámci svého prvního argumentu opírají o vývoj vnitrostátních právních systémů, na straně jedné a o vývoj práva Unie na straně druhé. Pokud jde o jejich druhý argument, Akzo a Akcros se opírají jednak o právo na obhajobu a jednak o zásadu právní jistoty.
- ⁶⁴ Komise se domnívá, že důvod kasačního opravného prostředku se nemůže opírat o žádný z uvedených argumentů.

a) K první části prvního argumentu (vývoj vnitrostátních právních systémů)

i) Argumentace účastníků řízení

- ⁶⁵ Akzo a Akcros tvrdí, že s ohledem na značný vývoj „právního prostředí“ od roku 1982 měl Soud provést „revizi výkladu“ výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise, pokud jde o zásadu důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty.

- ⁶⁶ Akzo a Akcros se domnívají, že Soud v bodech 170 a 171 napadeného rozsudku neprávem odmítl rozšířit osobní rozsah působnosti zásady důvěrnosti z důvodu, že vnitrostátní právní řády neuznávají jednomyslně a jednoznačně ochranu důvěrnosti komunikace s podnikovými právníky. Přestože nelze vypožorovat jednotnou tendenci na vnitrostátní úrovni, může právo Unie stanovit právní kritéria pro ochranu práv obhajoby, jež budou nadřazena právům zakotveným v některých vnitrostátních právních řádech.
- ⁶⁷ Komise poznamenává, že se navrhovatelky tímto důvodem kasačního opravného prostředku domáhají v zásadě toho, aby Soudní dvůr změnil judikaturu vyplývající z výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise.
- ⁶⁸ Komise uvádí, že navrhovatelky nezpochybňují závěry Soudu, že v právních řádech členských států není patrná žádná převažující tendence, že by komunikace s interními advokáty měla být chráněna na základě zásady důvěrnosti.

ii) Závěry Soudního dvora

- ⁶⁹ Je třeba připomenout, že Soudní dvůr ve svých úvahách vyložených ve výše uvedeném rozsudku AM & S Europe v. Komise, týkajících se zásady ochrany důvěrnosti šetření vedeného v oblasti práva hospodářské soutěže, zdůraznil, že tato oblast práva Unie musí přihlížet k zásadám a koncepcím společným právním řádům členských států, pokud jde o dodržování důvěrnosti zejména ve vztahu k některým informacím sdělovaným mezi advokáty a jejich klienty (viz bod 18 uvedeného rozsudku). Za tímto účelem provedl Soudní dvůr srovnání jednotlivých vnitrostátních právních řádů.

- 70 Soudní dvůr v bodech 19 a 20 výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise poznamenal, že korespondenci mezi advokáty a jejich klienty se sice obecně přiznává ochrana, avšak její dosah a kritéria jejího uplatnění se v jednotlivých vnitrostátních právních řádech liší. Soudní dvůr nicméně na základě tohoto srovnání uznal, že důvěrnost komunikace mezi advokáty a jejich klienty musí být chráněna na úrovni práva Unie, jsou-li splněny obě podmínky uvedené v bodě 21 uvedeného rozsudku.
- 71 Soud v bodě 170 napadeného rozsudku konstatoval, že je sice pravda, že zvláštní uznání role podnikového právníka a ochrana komunikace s ním z důvodu důvěrnosti byla v roce 2004 širší než v době vyhlášení rozsudku AM & S Europe v. Komise, avšak v právních řádech členských států nelze zjistit jednotné nebo jasně převažující tendence.
- 72 Z bodu 171 napadeného rozsudku mimoto vyplývá, že na základě rozboru srovnávacího práva provedeného Soudem stále existuje významný počet členských států, které podnikovým právníkům nepřiznávají ochranu z titulu důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty. Krom toho značný počet členských států neumožňuje podnikovým právníkům zapsat se do advokátní komory, a tudíž jim nepřiznává status advokáta.
- 73 V tomto ohledu Akzo a Akcros samy připustily, že v právních řádech členských států nelze doložit žádnou obecnou tendenci, že by interní advokáti měli být postaveni naroven advokátům vykonávajícím své povolání nezávisle.
- 74 V důsledku toho nelze z právních řádů 27 členských států Evropské unie dovodit žádnou převládající tendenci ve prospěch ochrany důvěrnosti komunikace s interními advokáty v rámci podniku nebo koncernu.

- 75 Za těchto podmínek a na rozdíl od toho, co se pokoušejí prokázat navrhovatelky, nemůže být právní systém existující v Nizozemsku považován za ukazatel tendence, která se prosazuje v členských státech, ani za relevantní prvek pro určení dosahu zásady důvěrnosti.
- 76 Soudní dvůr má tudíž za to, že právní stav se v členských státech Unie v průběhu let uplynulých od vyhlášení výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise nezměnil v takové míře, že by bylo důvodné očekávat vývoj judikatury v tom směru, že by interním advokátům měla být přiznána ochrana důvěrnosti.
- 77 První část prvního argumentu je tudíž třeba zamítnout.

b) Ke druhé části prvního argumentu (vývoj právního řádu Unie)

i) Argumentace účastníků řízení

- 78 Akzo a Akcros tvrdí, že Soud v bodech 172 a 173 napadeného rozsudku nesprávně posoudil relevanci vývoje práva Unie, vyplývajícího zejména ze vstupu v platnost nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. L 1, s. 1).

79 „Modernizace“ procesních pravidel v oblasti kartelových dohod s sebou totiž podle názoru společností Akzo a Akcros přinesla silnější potřebu interních právních poradců, jejichž význam při předcházení jednání v rozporu s právem hospodářské soutěže nelze podceňovat, neboť advokáti v zaměstnaneckém poměru se mohou opírat o důvěrné znalosti podniku a jeho činností.

80 Akzo a Akcros dodávají, že provádění programů slučitelnosti, jež jsou žádoucí s ohledem na řádné uplatňování práva hospodářské soutěže na úrovni Unie, předpokládá, že korespondence s interními advokáty v rámci podniku nebo koncernu může probíhat v prostředí důvěry.

81 Komise se domnívá, že závěry Soudu formulované v napadeném rozsudku, jež se týkají příslušného žalobního důvodu vzneseného společnostmi Akzo a Akcros, nejsou stíženy žádnou vadou spočívající v nesprávném právním posouzení.

82 Komise zdůrazňuje, že ustanovení nařízení č. 1/2003 nemají žádný vliv na rozsah ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty.

ii) Závěry Soudního dvora

83 Je třeba poznamenat, že i když nařízení č. 1/2003 přineslo celou řadu změn procesních pravidel týkajících se práva hospodářské soutěže na úrovni Unie, je rovněž nesporné, že uvedená pravidla neobsahují nic, co by nasvědčovalo domněnce, že stáví naroveň advokáty vykonávající činnost nezávisle a advokáty v zaměstnaneckém

poměru, pokud jde o ochranu důvěrnosti komunikace, neboť tato zásada není vůbec předmětem uvedeného nařízení.

- ⁸⁴ Z ustanovení článku 20 nařízení č. 1/2003 totiž vyplývá, že Komise může provádět veškeré nezbytné kontroly podniků a v této souvislosti kontrolovat účetní knihy a ostatní obchodní záznamy bez ohledu na to, v jaké formě jsou uloženy, a kopírovat nebo získávat v jakékoli formě kopie nebo výpisy z těchto knih nebo záznamů.
- ⁸⁵ Toto nařízení tedy podobně jako čl. 14 odst. 1 písm. a) a b) nařízení č. 17 vymezilo pravomoci Komise široce. Jak vyplývá z dvacátého pátého a dvacátého šestého bodu odůvodnění nařízení č. 1/2003, je zjišťování protiprávního jednání odporujícího pravidlům hospodářské soutěže stále obtížnější, a proto by pro zajištění účinnosti kontrol měla mít Komise právo vstupovat do jakýchkoli prostor, kde mohou být uchovávány obchodní záznamy, včetně soukromých bytů.
- ⁸⁶ Nařízení č. 1/2003 tak na rozdíl od toho, jak je chápáno navrhovatelkami, nemá za cíl postavit naroveň interní a externí advokáty, pokud jde o ochranu důvěrnosti komunikace s jejich klienty, ale má pouze posílit vyšetřovací pravomoci Komise, zejména pokud jde o dokumenty, na něž se tato opatření mohou vztahovat.
- ⁸⁷ V důsledku toho nemůže ani změna procesních pravidel v oblasti práva hospodářské soutěže, vyplývající zejména z nařízení č. 1/2003, odůvodnit revizi judikatury zavedené výše uvedeným rozsudkem AM & S Europe v. Komise.

88 Druhá část prvního argumentu musí být tudíž rovněž zamítnuta.

89 Z toho plyne, že první argument uplatněný v rámci druhého důvodu kasačního opravného prostředku musí být zamítnut v celém rozsahu.

c) K první části druhého argumentu (právo na obhajobu)

i) Argumentace účastníků řízení

90 Akzo a Akcros tvrdí, že výklad rozsahu ochrany komunikace mezi advokáty a klienty, jak jej provádí Soud v bodě 176 napadeného rozsudku, snižuje úroveň ochrany práva podniků na obhajobu. Využití právních stanovisek interního advokáta by totiž podle navrhovatelek ztratilo na významu a nemohlo mít veškerý svůj užitečný dosah, pokud by korespondence s takovým advokátem v rámci podniku nebo koncernu nemohla požívat ochrany z důvodu důvěrnosti komunikace.

91 Komise se domnívá, že na rozdíl od tvrzení navrhovatelek není právo na obhajobu nikterak ohroženo výkladem dosahu zásady důvěrnosti, jak jej provedl Soud.

ii) Závěry Soudního dvora

- ⁹² Je třeba připomenout, že dodržování práva na obhajobu v jakémkoli řízení, které může vést k uložení sankcí, zejména pokut nebo penále, představuje základní zásadu práva Unie, která byla nejednou zdůrazněna judikaturou Soudního dvora (viz rozsudky ze dne 2. října 2003, Thyssen Stahl v. Komise, C-194/99 P, Recueil, s. I-10821, bod 30; ze dne 29. června 2006, Showa Denko v. Komise, C-289/04 P, Sb. rozh. s. I-5859, bod 68, a ze dne 8. února 2007, Groupe Danone v. Komise, C-3/06 P, Sb. rozh. s. I-1331, bod 68) a zakotvena v čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv Unie.
- ⁹³ Uvedenou výtkou chtějí navrhovatelky doložit, že právo na obhajobu musí zahrnout možnost vyžádat si právní poradenství, být obhajován a nechat se zastupovat na základě svobodné volby právního poradce, a že ochrana důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty patří mezi tato práva bez ohledu na profesní status dotyčného advokáta.
- ⁹⁴ V tomto ohledu je třeba poznamenat, že pokud se podnik obrátí na svého interního advokáta, nejedná s nezávislou třetí osobou, nýbrž s osobou, která patří mezi jeho zaměstnance, a to bez ohledu na případné profesní povinnosti tohoto interního advokáta vyplývající z jeho zápisu u advokátní komory.
- ⁹⁵ Je třeba dodat, že i kdyby konzultace interních advokátů zaměstnaných podnikem nebo koncernem měla spadat do práva vyžádat si právní poradenství, být obhajován a nechat se zastupovat, nevylučuje to v případě využití interních advokátů uplatnění některých omezení a podmínek týkajících se výkonu povolání, aniž by to muselo být považováno za zásah do práva na obhajobu. Podnikoví právníci například nemají vždy možnost zastupovat svého zaměstnavatele před všemi vnitrostátními soudy,

příčemž taková pravidla omezují možnosti potenciálních klientů při volbě jejich nejvhodnějšího právního poradce.

⁹⁶ Z těchto úvah vyplývá, že jakýkoli právní subjekt, který si chce zajistit poradenství od advokáta, musí přijmout tato omezení a podmínky, s nimiž je spojen výkon tohoto povolání. Podmínky ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty patří mezi tato omezení a tyto podmínky.

⁹⁷ Výtku vycházející z porušení práva na obhajobu je tedy neopodstatněná.

d) Ke druhé části druhého argumentu (zásada právní jistoty)

i) Argumentace účastníků řízení

⁹⁸ Akzo a Akcros se domnívají, že závěry Soudu vedou rovněž k ohrožení zásady právní jistoty, neboť článek 101 SFEU je často používán souběžně s příslušnými ustanoveními vnitrostátního práva. Ochrana komunikace s interními advokáty tedy nemůže být závislá na okolnosti, zda šetření provádí Komise, nebo vnitrostátní orgán na ochranu hospodářské soutěže.

- ⁹⁹ Komise zdůrazňuje, že pokud by naopak zásada důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty, použitelná na šetření vedená Komisí, již nebyla vymezena na úrovni Unie, ale v rámci vnitrostátního práva, vedlo by to k složitým a nejistým situacím pro všechny zúčastněné osoby, což by bylo na újmu zásadě právní jistoty, jíž se Akzo a Akcros dovolávají.

ii) Závěry Soudního dvora

- ¹⁰⁰ Je třeba připomenout, že zásada právní jistoty je obecnou zásadou práva Unie, která vyžaduje obzvláště to, aby právní úprava, která vyvolává nepříznivé důsledky pro jednotlivce, byla jasná a přesná a její použití bylo pro právní subjekty předvídatelné (viz rozsudky ze dne 14. dubna 2005, *Belgie v. Komise*, C-110/03, Sb. rozh. s. I-2801, bod 30; ze dne 7. června 2007, *Britannia Alloys & Chemicals v. Komise*, C-76/06 P, Sb. rozh. s. I-4405, bod 79, a ze dne 14. ledna 2010, *Stadt Papenburg, C-226/08*, Sb. rozh. s. I-131, bod 45).
- ¹⁰¹ Aby bylo možné odpovědět na výtku vycházející z výše uvedené zásady, je třeba poznamenat, že výklad provedený Soudem v napadeném rozsudku, podle něž se v rámci šetření prováděného Komisí na korespondenci s interními advokáty v rámci podniku nebo koncernu nevztahuje důvěrnost komunikace, nepřináší žádnou právní nejistotu ohledně rozsahu uvedené ochrany.
- ¹⁰² Pravomoci, jimiž disponuje Komise na základě nařízení č. 17 a nařízení č. 1/2003, se totiž odlišují od rozsahu šetření, jež mohou být vedena na vnitrostátní úrovni. Oba typy řízení totiž spočívají na rozdělení pravomocí mezi jednotlivými orgány na

ochranu hospodářské soutěže. Pravidla týkající se ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty se tedy mohou lišit v závislosti na tomto rozdělení pravomocí a předpisech, jimiž se řídí.

¹⁰³ Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že právo Unie a vnitrostátní právo v oblasti hospodářské soutěže nahlíží na restriktivní praktiky z různých pohledů. Zatímco články 101 SFEU a 102 SFEU se na tyto praktiky vztahují z důvodu překážek, které z nich mohou vyplývat pro obchod mezi členskými státy, vnitrostátní právní předpisy vycházející z úvah, které jsou specifické pro každou vnitrostátní právní úpravu, nahlíží na restriktivní praktiky pouze v tomto rámci (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 16. července 1992, Asociación Española de Banca Privada a další, C-67/91, Recueil, s. I-4785, bod 11).

¹⁰⁴ Za těchto podmínek mohou podniky, jejichž prostory se staly předmětem prohlídky v rámci šetření v oblasti hospodářské soutěže, zjistit svá práva a své povinnosti vůči příslušným orgánům na základě použitelného práva, jako například nakládání s dokumenty, jež mohou být zabaveny během takového šetření, a odpověď na otázku, zda jsou dotčené podniky oprávněny se dovolávat ochrany důvěrnosti komunikace s interními advokáty, či nikoliv. Podniky se tedy v případě, že jim jsou zabavovány dokumenty, mohou účelně orientovat podle pravomocí uvedených orgánů a jejich konkrétních oprávnění.

¹⁰⁵ Zásada právní jistoty tedy nevyžaduje, aby pro oba výše uvedené typy řízení byla použita totožná kritéria, pokud jde o důvěrnost komunikace mezi advokáty a klienty.

- 106 Skutečnost, že v rámci šetření vedeného Komisí je ochrana komunikace omezena na korespondenci s externími advokáty, tudíž nijak neodporuje zásadě, jíž se dovolávají Akzo a Akcros.
- 107 Výtka vycházející ze zásady právní jistoty tudíž není opodstatněná.
- 108 Z toho vyplývá, že druhý důvod kasačního opravného prostředku musí být zamítnut v celém rozsahu.

3. Ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku

a) Argumentace účastníků řízení

- 109 Akzo a Akcros ještě podpůrněji tvrdí, že závěry Soudu ve svém celku opomíjejí zásadu vnitrostátní procesní autonomie a zásadu svěřených pravomocí.
- 110 Akzo a Akcros upřesňují, že čl. 22 odst. 2 nařízení č. 1/2003 vyjadřuje zásadu vnitrostátní procesní autonomie v dané oblasti. Zákonodárce Unie podle navrhovatele výslovně specifikoval, že i v případě šetření prováděných na žádost Komise za účelem zjištění protiprávního jednání odporujícího ustanovením článku 101 SFEU nebo článku 102 SFEU vykonávají úředníci vnitrostátního orgánu na ochranu hospodářské soutěže své pravomoci v souladu se svou vnitrostátní právní úpravou.

Zákonodárce nepodal harmonizovanou definici zásady důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem, což znamená, že členské státy mají nadále pravomoc určit tento specifický aspekt ochrany práva na obhajobu.

- 111 Komise tvrdí, že napadený rozsudek neobsahuje žádné porušení zásad uvedených ve třetím důvodu kasačního opravného prostředku. Zásada vnitrostátní procesní autonomie totiž upravuje situace, v nichž jsou soudy a správní orgány členských států povolány provádět právo Unie, ale nepoužije se, jestliže mají být určeny zákonné meze jednání samotných orgánů.
- 112 Komise z toho vyvozuje, že jednotné vymezení rozsahu působnosti důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty v celé Unii pro účely řízení, v nichž má být konstatováno porušení článků 101 SFEU a 102 SFEU, představovalo správné použití výše uvedeného rozsudku AM & S Europe v. Komise Soudem. V důsledku toho nebyla porušena ani zásada svěřených pravomocí.

b) Závěry Soudního dvora

- 113 Je třeba připomenout, že v souladu se zásadou vnitrostátní procesní autonomie přísluší při neexistenci právní úpravy Unie v dané oblasti vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z práva Unie

(viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 16. prosince 1976, Rewe, 33/76, Recueil, s. 1989, bod 5; ze dne 19. června 1990, Factortame a další, C-213/89, Recueil, s. I-2433, bod 19; ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck, C-312/93, Recueil, s. I-4599, bod 12, a ze dne 11. září 2003, Safalero, C-13/01, Recueil, s. I-8679, bod 49).

- 114 V projednávané věci však má Soudní dvůr rozhodnout o legalitě rozhodnutí přijatého orgánem Unie na základě právní úpravy přijaté na úrovni Unie, která navíc neobsahuje žádný odkaz na vnitrostátní právo.
- 115 Jednotný výklad a použití zásady důvěrnosti komunikace mezi advokáty a klienty na úrovni Unie jsou totiž nezbytné, aby šetření prováděná Komisí v rámci řízení v oblasti kartelových dohod mohla probíhat v podmínkách rovného zacházení s dotyčnými podniky. Kdyby tomu tak nebylo, mělo by použití pravidel a pojmů vnitrostátního práva spadajících do právní úpravy členského státu za následek ohrožení jednoty práva Unie. Takový jednotný výklad a použití tohoto právního řádu nemohou být závislé na místě šetření a případných zvláštnostech vnitrostátních předpisů.
- 116 Pokud jde o zásadu svěřených pravomocí, je třeba zdůraznit, že procesní pravidla v oblasti hospodářské soutěže, jak jsou zakotvena v článku 14 nařízení č. 17 a v článku 20 nařízení č. 1/2003, patří mezi ustanovení nezbytná pro fungování vnitřního trhu, jejichž přijetí spadá do výlučné pravomoci Unie na základě čl. 3 odst. 1 písm. b) SFEU.
- 117 V souladu s ustanoveními článku 103 SFEU přísluší Unii přijmout nařízení nebo směrnice potřebné k provedení zásad uvedených v člancích 101 SFEU a 102 SFEU, týkajících se pravidel hospodářské soutěže použitelných na podniky. Tato pravomoc má

zejména zajistit dodržování zákazů uvedených v těchto člancích stanovením pokut a penále a vymezit úlohu Komise při provádění těchto ustanovení.

118 V tomto rámci článek 105 SFEU stanoví, že Komise dbá na provádění zásad vytyčených v člancích 101 SFEU a 102 SFEU a vyšetřuje případy domnělého porušení uvedených zásad.

119 Jak uvedla generální advokátka v bodě 172 svého stanoviska, je při šetření prováděném Komisí jakožto evropským orgánem na ochranu hospodářské soutěže vnitrostátní právo rozhodné pouze potud, pokud jí orgány členských států poskytnou součinnost, zejména má-li být překonán odpor dotyčného podniku použitím donucovacích opatření, jak stanoví čl. 14 odst. 6 nařízení č. 17 a čl. 20 odst. 6 nařízení č. 1/2003. Naproti tomu pro účely určení, které písemnosti a dokumenty může Komise kontrolovat a pořizovat z nich kopie v rámci svých šetření v oblasti kartelových dohod, je výlučně použitelné právo Unie.

120 Zásada vnitrostátní procesní autonomie ani zásada svěřených pravomocí tudíž nemohou být uplatňovány proti pravomocím, jimiž disponuje Komise v dané oblasti.

121 V důsledku toho nelze přijmout ani třetí důvod kasačního opravného prostředku.

122 Z výše uvedených úvah vyplývá, že kasační opravný prostředek je neopodstatněný.

VI. K nákladům řízení

- ¹²³ Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož jednacího řádu, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a společnosti Akzo a Akcros neměly ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedeným uložit náhradu nákladů řízení. Vzhledem k tomu, že podaly kasační opravný prostředek společně, budou povinny nést tyto náklady společně a nerozdílně.
- ¹²⁴ Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irsko a Nizozemské království ponesou jakožto vedlejší účastníci řízení před Soudním dvorem vlastní náklady řízení v souladu s čl. 69 odst. 4 prvním pododstavcem jednacího řádu.
- ¹²⁵ Další účastníci řízení, kteří vystupovali na podporu kasačního opravného prostředku a kteří neměli ve věci úspěch, ponesou vlastní náklady na základě analogického použití čl. 69 odst. 4 třetího pododstavce jednacího řádu.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

- 1) Kasační opravný prostředek se zamítá.**
- 2) Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Irsko a Nizozemské království ponesou vlastní náklady řízení.**

- 3) **Conseil des barreaux européens, Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, European Company Lawyers Association, American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter a International Bar Association ponesou vlastní náklady řízení.**

- 4) **Ve zbývající části se společností Akzo Nobel Chemicals Ltd a Akros Chemicals Ltd ukládá společně a nerozdílně náhrada nákladů řízení.**

Podpisy.